

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 51 (1965)

Artikel: Pader Maurus Carnot 1865-1935
Autor: Zurkinden, Odilo
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881552>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

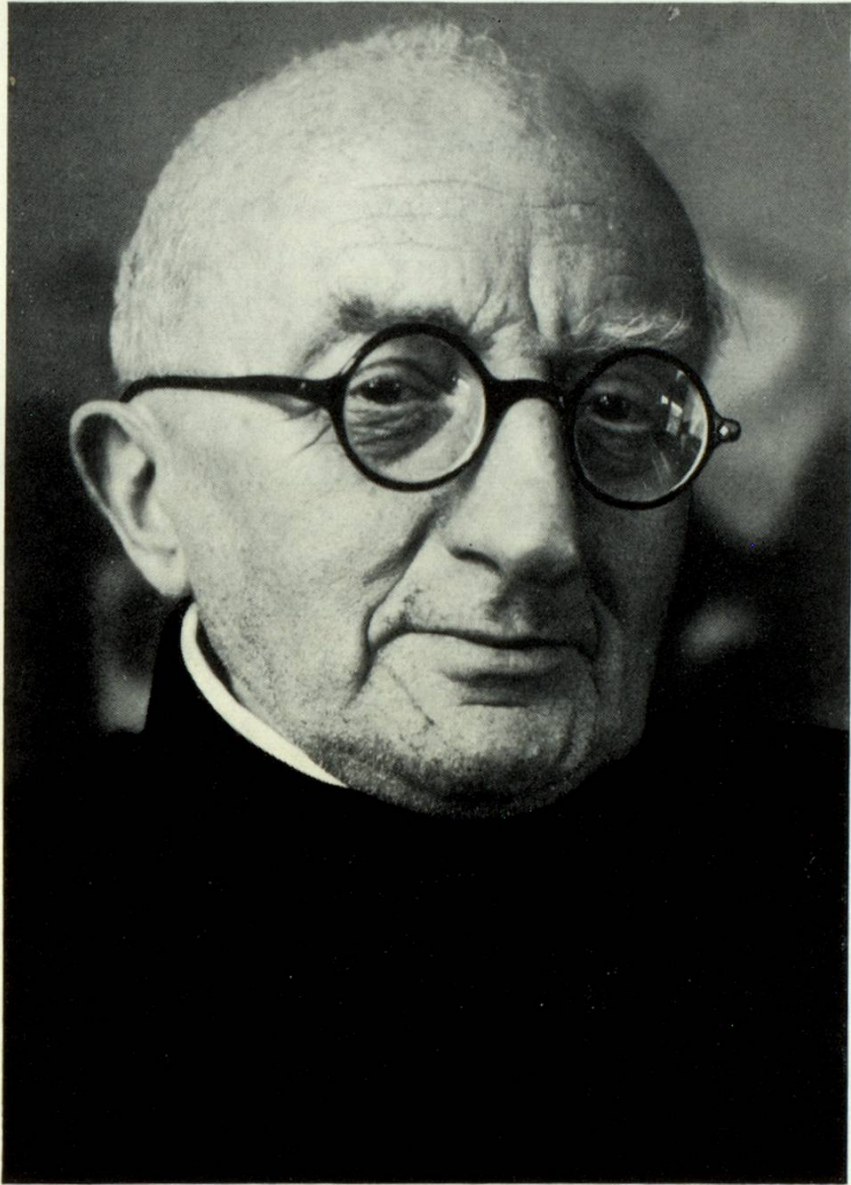
L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 14.03.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

P. Hermann Carnot

Pader Maurus Carnot 1865—1935

DA P. ODILO ZURKINDEN, MUSTER

Ils 26 de schaner 1965 eis ei stau tschien onns che Pader Maurus Carnot ei naschius a Samagnun, in vitg grischun che confinescha cul Tirol. Quei affon dueva daventar in di in poet enconuschent en Surselva ed ordeifer. El sogn batten survegn il pign cussadent de quest mund il num Gion Rudolf. Siu bab Vintschegn seteneva aunc vid la veglia fuorma dil num de famiglia: Carnotsch. Era il scret de batten de siu feagl indichescha quei num. Ils Carnotschs eran dètg Retoromans. L'entira val Samagnun era gie pli baul feglia della mumma romontscha. Pér dapi circa 1825 ha il tudestg pegliau il surmaun en quella vallada, perquei che scolasts ord il Tirol devan scola leu dapi lu. La fuorma dil num Carnot, sco ella ei usitada generalmein ozildi, ei vegnida en vigur entras igl aug de Pader Maurus. Quel era consul svizzer ed emploiau de banca a Minca. Nus astgein era remarcar cun quella caschun che quei aug ha pagau tuts ils cuosts de studi per siu nevs Gion.

La mumma Paulina deriva dalla schlatteina dils Jenals. Pader Maurus menzionescha buca nuidis che era il humanist grischun Lemnius haveva ina mumma Jenal.

*

Pader Maurus ha frequentau las classas primaras en sia val nativa. Vesend il progress extraordinari dil buobet, ha il plevon Büchel schau vegnir endamen ch'ins savessi tarmetter il premurau mat ad ina scola media, ed el ha giu quita per el. Ils geniturs ein stai d'accord cun quei plan. Aschia ha Carnot priu comiau dalla carezada mumma ed ei viagiaus a Sviz, accumpignaus da siu bab. Treis entirs dis han ils viandonts duvrau per contonscher il liug de lur destin. El Collegi de Sviz eis el entaus directamein ella secunda classa. Plevon Büchel haveva par'ei preparau bein el. En quei niev liug lai il giuven feagl muntagnard, che ha bandunau per l'emprema gada siu quiet Samagnun, encrescher buca aschi strusch. Era pli tard eis el adina puspei vegnius tschaffaus da quei cordoli. Tschun onns eis el restaus el collegi al pei dil Mythen. Suenter

la sisavla classa ha el bandunau quei institut scolar. Pertgei ha el buca finiu ses studis al gimnasi cun igl examen de matura?

Duront tuts quels onns de Sviz ha el giu bunamein dapertut *l'emprema* nota. Suenter la sisavla classa anflein nus la nota *du* en disciplina. A sia indignada damonda, daco el hagi merittau quella nota, han ins rispundiu ad el — ins hagi viü el a fimond! Quella explicaziun ha offendiü el talamein, ch'el hä renunziau alla conclusiun de ses studis gimnasials a Sviz.

El ha lu frequentau treis onns l'Universitad ded Innsbruck, occupond leu surtut leczyuns teologicas e filosoficas. Igl onn 1885, suenter haver absolviu duront 7 jamnas la scola de recrut sil Rossboden a Cuera, eis el entraus sco noviz en la Claustra de Mustér che serecuvrava ual dad in grond prighel. En Claustra ha el empriu romontsch. Nuota ch'el havess fatg bugen quei. Ils tuns tirolès de sia patria tunavan per el sco tuns de harpa paregliau culs suns della lieunga retica. Cul temps ha el denton survegniü aschi bugen il lungatg sursilvan, ch'el ei daventaus siu animau ed animont ludader. Gie, pli tard ha el fatg tut il pusseivel per contonscher la *renconuschientscha dil quart lungatg nazional*.

Instigaus entras la «Crestomazia retoromana» de docter Caspar Decurtins ha Pader Maurus publicau la skizza cultur-historica «Im Lande der Raetoromanen». Entras quella scartira ein ils Svizzers de lieunga tudestga vegni fatgs attents per l'emprema gada als scazis dil pievel grischun.

Igl onn che suonda, per igl anniversari dil «temps franzos», scriva el il giug festiv «Armas e larmas en la Cadi», ch'ei vegnius daus en ina magnifica representaziun sil prau de Consa Mustér. El ha scret quei toc igl empren en lungatg tudestg epi translatau el per romontsch cun agid ded amitgs ord il vitg. Per francar quei toc sco proprietad exclusiva dil pievel romontsch, ha el barschau il text original tudestg.

Gia pli baul era Pader Maurus secomprovaus enten edir texts per giugs populars. Igl onn 1891 han ils scolars claustrals dau siu toc novizial «Placidus von Hohenrhätien». Cun quei toc ha el giu in success extraordinari tiel pievel sursilvan che era lu aunc buca endisaus memia bein ded udir buns tòcs dramatics.

El decuors de sia veta ha Pader Maurus aunc scret numerus tocs dramatics che ein per la gronda part igl empren passai sil palancau della tribuna studentica de Mustér.

In eveniment ded atgna tempra ei stada la composiziun de sia emprema tragedia «Clau Maissen» ch'el ha surdau sco regal al pievel romontsch, schegie ch'el sez derivava dal liug tudestgau Samagnun. Ils onns che suondan ei quei drama vegnius daus en plirs vitgs della Cadi, e pli tard eis el vegnius translataus per tudestg da C a r l i F r y .

Festivond il Grischun anno 1924 a Trun il tschunavel centenari della fundaziun delle Ligia Grischa, ha Pader Maurus scret en sia carezia per la patria treis maletgs dramatics, numnai «La Ligia Grischa». Quei toc ei buca vegnius mess en scena sil prau festiv a Trun, mobein silla tribuna della scola claustrala entras ils students.

«Il zennet de Tarasp» 1926, ha adina anflau e vegn era ad anflar vinavon engrazieivels auditurs en vitgs ed uclauns.

Considerablamein pli numerus ch'ils tocs dramatics ein las raquintaziun che Pader Maurus ha schenghegiau al pievel romontsch el decuors dils decennis.

Redatur dil «Pelegrin» ha el publicau de ses raquents en quella periodica, auters han priu la via tiels lecturs entras igl «Ischi». «Sigsibert en Rezia» ha anflau albiert en stiva de scola romontscha ed ei vegnius translataus en plirs lungatgs. Ina prestaziun predominanta ei sia novella «Monas e Minas», ch'igl autur ha scret 1914 per il giubileum dils 1300 onns della Claustra de Mustér.

Duront biars onns ha la figura lignusa dil G i e r i G e n a t s c h occupau il poet. A quei Grischun ha el tschentau in monument entras la «Historia dil Gieri Genatsch».

«Sut ils fraissens de Pleiv» ei il tetel dil davos raquent cun il qual nies poet ha legrau ses lecturs romontschs.

Probablamein buca fetg savens succeda il fatg ch'enzatgi damogni en plaid e scret dus lungatgs; mo ei dat daveras tals cass. Bia pli rar ei il cass ch'in poet scaffeschi en dus lungatgs ovras liricas. Quei fatg anflein nus tier Pader Maurus. Alla musa tudestga eis el sededicaus gia dapi ses onns de studi. Empriu il lungatg dils Sursilvans e duvround quel bunamein sco siu lungatg-mumma, eis el era semess en retscha cun ils numerus poets lirics della Cadi, ed el ei daventaus magister e stimulader de biars giuvens talents. Ina part de sias poesias liricas ei vegnida edida el *Tschespet* 24, 1944, suenter sia mort.

Nus plidein dellas ovras dil poet e tralascchein de relatar sur de sia veta e siu operar en claustra. Strusch ch'el ei staus vestgius da pader benedictin, ha il prior de gliez temps ed avat de pli tard, B e n e d e t g P r e v o s t , incaricau el cun il magisteri de scola. Latin e grec eran ses roms favori. Duront decennis ha el dociu tudestg e historia en moda e maniera aschi stimulonga che ses scolars seregurdavan aunc onns suenter de quellas uras de lur magister. Igl ei de capir che l'*Academia tudestga studentica*, ha tier sia fundaziun elegiu il venerau magister per siu protector. Quei protectorat ha el salvau tochen sia mort. Entgins onns pli tard ein era ils students romontschs seuni ad ina *Academia romontscha*, e puspei ha P a d e r M a u r u s stuiu far siu ugau, schegie ch'el aveva gia detgavunda lavur a dies.

Sco *predicatur* ha P a d e r M a u r u s sviluppu in activitad fetg fritgeivla e benedida. En Surselva dat ei strusch ina scantschala ellas baselgias catolicas, giud la quala el havess buca perdegau il plaid de Diu. Gia paucas jamnas suenter sia messa nuviala, aunc senza enconuschientscha sufficiente dil lungatg de ses auditurs ha el perdegau l'emprema gada per romontsch. Emparond el l'auter di ina femna, schebein el hagi fatg biars sbagls, ha el survegniu per risposta: «*O ils fehlers, quei fa nuot. Nus havein capiu Els*». — Sia activitad de predicatur serestrenscheva buca mo en tiara grischuna. Savens vegneva el era clamaus giu la Bassa, specialmein a Turitg, nua ch'el ha fatg entginas gadas missiuns popularas. Era per *Seras litterarias* en differents marcaus e vitgs schendran ses referats, cungi da remarcas plein sentiment e humor, in entusiassem maina s'udiu, aschia che siu amitg H e i n r i c h F e d e r e r ha detg ad el: «*Vus essas in lectur e referent de clamada e grazia*».

Buc d'emblidar ein las stentas de Pader Maurus en survetsch della p r e s s a . Gia da student ad Innsbruck scriveva el savens artechels el *Bündner Tagblatt*. Entuorn igl onn 1900 ha el fundau cun professor Condrau la periodica per famiglias *Il Pelegrin* e dirigi e redigi quel duront 25 onns. Ella *Gasetta Romontscha* ha el beinduras priu il plaid. Duront l'*Uiara dil Balcan* e pli tard dal temps dell'*Emprema uiara mundiala*, compareva jamna per jamna siu *Currier d'uiara*. Cheu prendeva el posiziun tier ils sanguinus evenements e scheva plidar siu

compassioneivel cor. Ellas gasettas tudestgas svizzeras comparevan prezius *fegliets* ord sia plema bein schazegiada.

Cunquei ch'el era selegitimaus da poet e stupent enconuschider della litteratura retica, ha il cussegl federal numnau el 1909 per commember dil cussegl de survigilonza della *Fundaziun Schiller*. En quei cussegl ha el duront ch'el viveva cun stinada premura giu quitaude direger la benedicziun de quei institut ton sco pusseivel era als poets della tiara retica.

Malgrad igl onz grev buordi de lavur che Pader Maurus stueva dumignar di per di, ha tuttina sia sanadad, che era buca la megliera, adina pudiu resister. Mo da rar e mo per paucs dis, pudeva ina malsogna retener el enta letg. S'avischinond el denton a siu 70avel onn, ch'ins semtgava en plirs loghens de festivar quei di en legria ed engrazieivladad, ha era siu pelegrinadi ter-rester priu ina fin. Tuccaus dalla davosa malsogna sedustava el bein cun tutta energia encunter ses mals, e sededicava vinvon a sias lavurs, tochen che la malsogna ha priu definitivamein il surmaun ed il valerus lutgadur ha stuiu ceder. Ina infecziun dil begl tschiec ha necessitau siu transport el spital a Glion nua ch'el ei vegnius operaus. Gartegiada l'operaziun ei era revivida en tuts la speranza ch'ins possi liberar el e che Pader Maurus sappi celebrar siu 70avel di de naschientscha el ravugl de ses confrars claustrals. Mo igl ei stau autramein! Ina uremia ei succedida.

La sera dils dus de schaner 1935 stat igl aunghel della mort sper il letg ded in senza schientscha e meina sia olma vi en l'auter mund ch'enconuscha ni mort, ni tristezia, ni anguoscha.

El pign santeri dils paders al pierti della baselgia claustrala a Mustér ha el anflau siu davos ruaus. Sia memoria resta benedida!

Versiun romontscha: P. Fl. Maissen